

מסורת הש"ס

(א) צ"ק פט. כמותו עו. סתדוקי לא: יענין לה. עה. וצ"מ לה: כמותו דא. (ב) צ"ל אחר: (ג) רש"ל (ד) וצ"מ מזה: (ה) [לש"ל קטנ: (ו) כמותו פה: ערפין כב: (ז) [נ"ל דרש: (ח) [נ"ל כב: (ט) רש"ל מ"ו וצ"מ רש"ל: (י) ש"ך ל"ג.

הגהות הב"ח

(א) רש"ב: ד"ה ואלה וכו' של ראה כל זמן שצ"ל ויפנה וז' נמק: (ב) ר"ה בר מן וכו' ורמזשע קבלות: (ג) ר"ה פירש וכו' מ"ב לאו צ"ל ואלה ד' נמק: (ד) ר"ה ר' הנה ס' דכיון דחייב מודה וכו' וכל הני בבית היינו מקרקעין וכו' דמנון הנה כיון דלכא: (ה) תוס' ד"ה ואם וכו' דא"כ כשטרא וקשא: (ו) בא"ד למאן דפרק אדרבה כו' ודכ"פ בקונטרס דאי לאו דתפסינן לזרי לערב לא הוה מקלל ליה בערבות הנה מיהא צ"ל:

מוסף רש"י

לא יפרע מן הערב. תחלה לא יפרע הוא: כר מסן לו ואני נוסן נה. וכ"ש מן לו ואני קבלן. וקיימא לן כרצא דהוא בתרא. ודוקא מן לו ואני נותן דשניהם לשון מתנה (י) משמע קבלנות שצאיות לשון צאייתו למסור לה קבל עליו לפרעו דמשמע כאלו קבל הוא עצמו מיד המלוה. בערבות לא יפרע מן הערב תחלה אלא מן הלוה ובקבלנות מאחיה שירצה יפרע כרצון דמתנתין אצל אס נשא ונתן צד אין למלוה על הלוה כלום: אינון ערצין ציה. כדכתיב (משל כב) אס אין לך שלם למה יקח משכבך מתחתך וכתיב (דברים כד) יולא איך העצות החוזה: וקיימא לן לא יפצע מן הערב תחלה. אין נכון להטריח את הערב חנם דלמא מפצי ליה לזה והוא הדין לנכסי דאניס למה נזיל צנכסיו להוריד בהן את המלוה חנם שמה יקלקלו לה צמעות ולא ינטרן לירד צנכסיו: והוא ערצא דיוסמי. אציהם לזה בחיי וזה נעשה ערב למלוה בשבילו ולאחר מותו פרע הערב תחלה מקמי דנתבעניהו ליתמי כלומר משלו פרע ולא משל יתומים שלא הספיקו לתבעם ועמה חומר עליהם ומוצאם: פריעת צ"ח מלוה. הערב עמה נעשה צ"ח ומלוה על פה הוא ומלוה לפרעו ואם יתומים פחותים מ"ג (י) דלאו בני מיעבד מלוה נינהו וכי גדלי לישתעי דינא בהדיהו כדאמר בחזקת הבתים (לעיל ג) גבי עובדא דדרבה בר שרשום: רב הונא בריה דרב יהושע אמר. לעולם יתמי בני מיעבד מלוה נינהו כדאמר בערפין בפרק שום היתומים (דף כב) יתמי דאלכלי דלאו ידיהו לזילו בתר שיעקביהו אלא היינו טעמא דלא גובה ערב יתמי עד גדלי וידעו לטעון ולחזור אחר דינא דאיכא לתימר צימור צרי אפסיהם אציהם למלוה בחיי לפרעו את הערב והלכך (י) על מלוה על פה איכא למיחש דלמא אצוהון בחיי ואע"ג דקיי"ל לקמן בפירקין [קטנ:] מלוה על פה גובה מן היורשין הני מילי כגון דשמתיהו ומית בשמתיהו א"י נמי כשחייב מודה. ופסקין לקמן [ע"ג] הלכתא כרצ הונא בריה דרב יהושע דאמר דלא חיישין למימר יתמי לאו בני מיעבד מלוה נינהו אלא בכל חוב שאנו יודעין שלא פרעו אציהן בחיי או שאין אנו יודעין אלא שאמר אציהן מנו ונמנין דפסקין בערפין [כב:] ואין מממנין עד גדלי כשנלוו מתם דהלכתא כרצ הונא בריה דרב יהושע [ע"ג]. ורבא נמי דפסק בערפין (ס:) הלכתא דאין נזקקין לנכסי יתומים אלא אס כן רצית אוכלת בהן ואם אמר מנו נותנין נראה צעני דלא פליג אדרב הונא (י) כיון דחייב מודה כמאן דאמר מנו דמי ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי רב הונא איירי בחייב מודה אף על גב דלא אמר מנו ואמר מנו אף על גב דלא חייב מודה וכל הני גזיתין ממקרקעי דלמי. וגלחא צעני דבזמן הוה דלכא מתקרקעין כל כך אע"ג דקיי"ל [כמותו כב] מטלטלי דיתמי לא משתבעדי לבע"ח בזמן הזה הדינ לגבות ממטלטלי דלמי דשכך להון אצוהון כמו שתקנו הגאונים בכמותא אשה דפסקין הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי ואפילו הכי נהגו לגבות ממטלטלי ומציא אפי ראה מההוא דכתובות (דף סו.) דארנקי דמחזא דאשה גובה כתובתה מהם משום דאסמכתיהו עליהו והוא הדין לבעל חוב דגבי מטלטלי דיתמי היכא דידעו לנו שאציהן היה חייב לזה וכן הלכה למעשה דהא אמרין לקמן [קטנ:] מלוה על פה גובה מן היתומים כדי שלא תנעול דלת צפני לזון ואי ממטלטלי דשכך להון אצוהון לא גובה אין לך נעילת דלת גדול מזה דהא לא שכיחי לן מקרקעי:

מוסף תוספות

א. עיין בראשונים, וכלאית משמע תמוס' דלא סהרלשונים.

רצן שמעון בן גמליאל אומר אס יש נכסים ללוה. אחד ערב ואחד קבלן לא יפרע אלא מן הלוה: צמשתנו. ולא צבריתא: חוץ מערב משנה זו אלא יפרע מן הקבלן ואע"פ שיש נכסים ללוה כרצון: ולידן. צמי שחזו צמסת גיטין [עד:] וראה אחרונה.

רבן שמעון בן גמליאל אומר אם יש נכסים ללוה אחד זה ואחד זה לא יפרע מזה (א) אמר רבה בר חנה אמר ר' יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידון וראה אחרונה אמר רב הונא הלוחו ואני ערב הלוחו ואני פורע הלוחו ואני חייב הלוחו ואני (ב) (נותן) כולן לשון ערבות הן תן לו ואני קבלן תן לו ואני פורע תן לו ואני חייב תן לו ואני (ג) (נותן) כולן לשון קבלנות הן איבעיא להו הלוחו ואני קבלן תן לו ואני ערב מאי אמר ר' יצחק לשון ערבות ערבות לשון קבלנות קבלנות רב חסדא אמר כולן לשון קבלנות הן בר מהלוחו ואני ערב רבא אמר "כולן לשון ערבות הן בר מתן לו ואני נותן א"ל מר בר אמימר לרב אשי הכי אמר אבא תן לו ואני נותן אין למלוה על המלוה כלום יולא ואני נותן אין למלוה על המלוה: עד שישא ויתן ביד ההוא דיינא דאחתיא למלוה לנכס"א [דלוח] מקמי דלתבעיה ללוה סלקיה רב חנין בריה דרב יבא אמר רבא מאן חכים למעבד כי הא מילתא אי לאו רב חנין בריה דרב יבא קסבר (ד) נכסיה דרב איניש אינון מערבין יתיה ונתן (ה) המלוה את הבירו ע"י ערב לא יפרע מן הערב וקי"ל לא יתבע ערב תחלה יהיה ערבא דיתמי דפרעיה למלוה מקמי דלדורעניהו ליתמי א"ר פפא "פריעת בע"ח מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו ורב הונא בריה דרב יהושע אמר "אימר צרי אתפסיה מאי צו התקבלתי גובה היינו אס כתב בשטר התקבלתי מן הערב שכן כתב הלוה גם לערב בתוך השטר לפיכך כח לדוחקו ולפטרו לשלם חובו למלוה אף אס לא יתבענו המלוה עדיין גובה בשלמא לרב הונא בריה דרב יהושע יחא דאיהו חייש לצרי והכא ליכא למיחש לצרי דכיון שכתב גם לערב התקבלתי ויפאש כלמלוה לתבעו מעצמו אין רגיל להתפס צרי למלוה אצל צרישא אינו גובה משום דחייש לצרי דלמא אתפסיה למלוה ואע"פ שיש ערב וזה אין לחוש בכתב לו התקבלתי דלמא אתפסיה צרי לערב שאין רגילות להתפס ליה צרי כדאמרין לקמן דעבד כוכדים ליכא למיחש לצרי אלמא אין מתפס לערב דאס כן ניוחש שמה התפס לערב ואפילו למאן דפרק אדרבה כו' (ו) אי לאו דאחפס צרי לערב לא הוה מקלל לערב כדפי' בקונטרס הכא מיהא לא מתפס לא למלוה ולא לערב אלא לרב פפא קשיא הא לאו בני מיעבד מלוה נינהו שאני התם דלהכי כתב לו התקבלתי שיהא לו כח לגבות מן היתומים

ע"כ

מא

כלום אבל אי היה בשטר היו מחויבין לפרעו: ורב הונא בריה דרב יהושע. אמר להכי לא פרעי יתמי כלום לערב דאימור אביהן קמי דמת שמה אתפסיה צרי למלוה כשיעור

גמ פשוט פרק עשירי בבא בתרא קעד.

מקמי דלדורעניהו ליתמי ב'. מיהר לפרוע ולא הודיעם אס ירלו לפרוע לו כלום שאם היה מודיעם שמה היו פורעין" מיהר אס לא היו רוצים לפרוע נפרע מן הערב דהיינו אין לו נכסים ללוה דודאי אס אין לו נכסים (א) (שאיין) יכול הערב לדחותו עד אחר שיסביר עצמו ויקנה נכסים

מה לי אס ידעה אותו עד שיגדלו היתומים מה לי אס ידעה אותו עד שיסביר עצמו: (א) ואם כתב בו התקבלתי. שכתב בעל חוב כן גובה בשלמא לרב הונא משכח לה צמחיי מודה דליכא למחש לצרי אלא לרב פפא היכי משכח לה וא"ת אי צמחיי מודה אפי' לא כתב התקבלתי יש לדמות דרי לא כתב התקבלתי להכי לא גזי מיתומים דחיישי' שמה לא גבה המלוה ממנו ומשני שאני התם דלהכי כתב ליה התקבלתי דליהו כחיה אלס וליהו כמלוה בשטר וכן גרס רצינו חננאל משכח לה צמחיי מודה (ומפרש כדפרישית דאלס משום דהו (ב) צמטרא וקשיא לו דבערפין פ' שום היתומים (דף כב:) מוכח דליידי רס הונא ורב פפא צמלוה בשטר דפרק התם שום היתומים ל' יוס בשלמא לרב הונא מוקי לה צמחיי מודה אלא לרב פפא צמאי מוקי לה אמר לך רב פפא איבעיא איהא צמחיי מלוה משום חיינא אצל צבעל חוב בשטר לא מצי מוקי לה אלא מיירי ודאי אפילו בשטר ועוד קשיא כיון דמוקי מילתיה כמלוה על פה א"כ אפילו בני מיעבד מלוה נינהו נמי אין לגבות מהן דטוענין ליוש שפרע שהאז היה נאמן לומר פרעמי ואפילו גדולים נינהו פטורין מהאי טעמא ועוד מאי משני דלהכי כתב ליה התקבלתי דהו כמלוה בשטר מה יס ליה למיכתב המלוה להועיל לערב לגבות מיתמי מאחר שהיה לו כח כתב כלום והיה נראה לפרש דאס כתב צו התקבלתי גובה היינו אס כתב בשטר התקבלתי מן הערב שכן כתב הלוה גם לערב בתוך השטר לפיכך כח לדוחקו ולפטרו לשלם חובו למלוה אף אס לא יתבענו המלוה עדיין גובה בשלמא לרב הונא בריה דרב יהושע יחא דאיהו חייש לצרי והכא ליכא למיחש לצרי דכיון שכתב גם לערב התקבלתי ויפאש כלמלוה לתבעו מעצמו אין רגיל להתפס צרי למלוה אצל צרישא אינו גובה משום דחייש לצרי דלמא אתפסיה למלוה ואע"פ שיש ערב וזה אין לחוש בכתב לו התקבלתי דלמא אתפסיה צרי לערב שאין רגילות להתפס ליה צרי כדאמרין לקמן דעבד כוכדים ליכא למיחש לצרי אלמא אין מתפס לערב דאס כן ניוחש שמה התפס לערב ואפילו למאן דפרק אדרבה כו' (ו) אי לאו דאחפס צרי לערב לא הוה מקלל לערב כדפי' בקונטרס הכא מיהא לא מתפס לא למלוה ולא לערב אלא לרב פפא קשיא הא לאו בני מיעבד מלוה נינהו שאני התם דלהכי כתב לו התקבלתי שיהא לו כח לגבות מן היתומים

ע"כ

מא

כלום אבל אי היה בשטר היו מחויבין לפרעו: ורב הונא בריה דרב יהושע. אמר להכי לא פרעי יתמי כלום לערב דאימור אביהן קמי דמת שמה אתפסיה צרי למלוה כשיעור

עין משפט ונר מצוה

קבל א מיי פכ"ה מהל' מלוה וזהו ה' וצ"מ בשנאות ובצ"מ ממו עשין צ"מ ש"מ מ' קטט ע"מ ח' ת: קבל ב ג מיי ש פכ"ה ה' ג סמג ש טו"ש ע"מ ש ע"מ ט: קלד ד ה מיי ש ה' ו ע"מ בשנאות ובצ"מ סמג ש טו"ש ח' מ' ס' קל ע"מ ח' ת:

רבינו גרשום

חוץ מערב. הא דקאמר בבבא בתרא דבין כן ובין כך לא יפרע מן הערב: צידון. בס"י גיטין מעשה בבבא בתרא שאמר לאשתו הרי זה גיטך על גמט שתבא אצולתי וצ"מ אצולתי אינו גט: רשב"ג אמר נותן דמיה והרי הוא [גט] לית הלכתא כוותיה: וראה אחרונה. בס"י סנהדרין אמר רשב"ג מה יעשה זה שלא היה יודע שיש לו עדים ומצא עדים ולא היה יודע שיש לו ראה והביא לו ראה כר: כולן לשון ערבות הן. כיון שאמר לו בשלשן הלוואה: כולן לשון קבלנות הן. כיון שאמר לו בשלשן נתינה דנתינה היינו קבלנות דאמר ללעל תנה אותו על ידי דהיינו קבלנות: ואני ערב דהיינו ערבות: אמר רב יצחק. תפוס לשון אחרון להביא דאמר ליה לבסוף ואני ערב היינו לשון ערבות ולהביא דאמר לבסוף ואני קבלן היינו לשון קבלנות אע"ג דאמר מעיקרא הלוואה: בר מתן לו. דהיינו תנה אותו על ידי ואני שייבנו אלקי היינו קבלנות גמורה: ולא היא לא מפרש ליה מיהא דמלוה עד שישא מיד המלוה ליתן ללוה דהשתא לא קיבל המלוה מיד כלום להכי אין לו עליו כלום אלא הקבלן אפי' יש נכסים ללוה: מאן היה ללוקחיה ההוא דיינא אלא רב חנן בר אבא. דקסבר כסוהי דברישא אינון ערפין ליה ולא היינו צרי לפרע מן הנכסים דהיינו שטר עד שיתבע מן הלוה תחלה דשמה אילו תובע הוה היה פורעי ממקום אחר: ההוא ערבא דיתמי. שיהי' א ערב של אביהו במלוה שבעל פה ומת האב והיה הערב ליתומין פורע החוב למלוה מנכסיו של עצמו מקמי דלדורעניהו ליתמי והיה רוצה הערב לגבות מן היתומין מה שפרע למלוה: רב פפא אמר פריעת בעל חוב. למלוה במלוה שבעל פה ואין בה קנין לא חיוב הוא לפרוע כיון דאין לו שטר ולא ערית וקנין אלא מצוה היא שיפרע לו הודאמא מלוה על פה ואילו היה הלוה קיים ולא היה רוצה לקיים מצוה זו היו בית דין חובטין אותו עד שיאמר רוצה אני ויפרע והשתא שמת ובניו יתומין קטנים הן יתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו עד דיון חובטין אותו עד שיאמר רוצה אני ויפרע והשתא שמת ובניו יתומין קטנים הן יתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו עד דגדלי והלכך לית עליהו לפרוע לא למלוה ולא לערב כלום ולא פריעי ליה להאי ערב